

Оцінка відповідності освітніх програм українських закладів вищої освіти завданням відбудови станом на період вступної кампанії 2025 року

Олександр Макаренко, магістр¹ (ORCID: 0009-0009-5094-9744), Юрій Безбородов, архітектор, експерт з містобудування, архітектури та просторового розвитку, військовослужбовець ЗСУ (ORCID: 0009-0005-0547-6758)

¹ Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

Узагальнюються результати діагностики освітніх програм українських закладів вищої освіти щодо їх відповідності завданням відбудови (зріз станом на період вступної кампанії 2025 року). Проаналізовано 74 освітні програми 40-ка закладів вищої освіти за спеціальностями: Архітектура та містобудування, Публічне управління та адміністрування, Географія та регіональні студії, Будівництво та цивільна інженерія, Економіка та міжнародні економічні відносини, Геодезія та землеустрій, Науки про землю, Менеджмент, Технології захисту навколишнього середовища, Соціологія, Право.

Ключові слова: аналіз українських закладів вищої освіти, діагностики освітніх програм, вступна кампанія 2025, архітектура та містобудування, публічне управління та адміністрування, відбудова, повоєнне відновлення.

1. ВСТУП

Спричинені повномасштабним вторгненням російської федерації руйнування поставили перед Україною завдання системної відбудови. Представлена доповідь підсумовує результати діагностичного аналізу українських закладів вищої освіти (далі – ЗВО), проведеного на замовлення польського Інституту розвитку міст і регіонів (IRMiR)² в рамках проєкту Міністерства фінансів та регіональної політики (MFIPR) Республіки Польща «Планування відновлення міст та громад — Підтримка Уряду України у впровадженні Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року».

2. МЕТА ДІАГНОСТИКИ

Оцінити спроможність українських закладів вищої освіти (за визначенням в завданні: «у сфері міського планування та відбудови») до підготовки кадрів у сфері відбудови та їх можливої співпраці з органами місцевого самоврядування України.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДІАГНОСТИКИ

3.1. Формування вибірки

Для формування переліку досліджуваних ЗВО використовувалися такі критерії включення:

- ЗВО має чинну акредитацію на території України.
- Форма власності: державні, приватні, муніципальні.
- Наявність освітніх програм (далі – ОП) на будь-якому з трьох рівнів вищої освіти.
- Проведення освітньої діяльності за спеціальністю G17 «Архітектура та містобудування» та/або наявність міждисциплінарних ОП з урбаністики, просторового планування чи регіонального розвитку, а також програм з інших спеціальностей, зміст яких прямо або опосередковано пов'язаний із тематикою повоєнного врядування, відновлення та стійкого розвитку територій.

До переліку потрапили 40 ЗВО з 18-ти міст України. Проаналізовано 74 ОП, доступні для аналізу в період вступної кампанії 2025 року.

3.2. Джерела даних

Діагностика спиралася як на відкритті джерела (сайт ЄДЕБО [1], офіційні сайти ЗВО [2], тематичні онлайн ресурси про освіту [3]), так і на дані, отримані у відповідь на інформаційні запити, надіслані електронною поштою (направлено 40 інформаційних запитів, отримано 8 відповідей, з них 5 містили цінну для діагностики інформацію).

3.3. Принципи та процедура діагностики

Відібрані ЗВО оцінювалися за такими критеріями:

- Наявність та різноманітність ОП. Зміст ОП аналізувався за допомогою контент-аналізу. Використовувався перелік ключових слів і тем, що свідчать про релевантність програм до теми відбудови: повоєнне відновлення, відбудова, ліквідація наслідків бойових дій, реконструкція, ревіталізація, стійкість, інклюзія, енергоефективність тощо.
- Наукова спроможність та кадровий потенціал. Оцінка включала рейтинг Scopus, кількісний та якісний аналіз науково-педагогічних працівників, зокрема співвідношення викладачів із науковими ступенями кандидата та доктора наук. Аналіз здійснювався по структурних підрозділах університетів, які безпосередньо відповідають за навчальний процес за досліджуваними освітніми програмами.
- Кількісний вимір підготовки фахівців. Оцінювався освітній вплив ЗВО та досліджуваних ОП на основі показників кількості випускників усіх рівнів освіти.
- Географічне розташування та роль у регіоні. До вибірки увійшли університети майже з усіх регіонів України, окрім: Кіровоградської, Миколаївської, Житомирської, Закарпатської областей, а також тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей і Автономної Республіки Крим. Відсутність ЗВО із цих регіонів пояснюється як об'єктивними обставинами воєнного часу, так і специфікою їхньої освітньої пропозиції, яка не відповідає визначеним критеріям дослідження.

² Публікацію матеріалів діагностичного аналізу здійснено за дозволом Замовника.

Хоча діагностика спиралася на комплексний і багаторівневий підхід, що поєднує кількісні та якісні показники, найбільший інтерес в світлі процесу адаптації до масштабних викликів та змін військового часу становить саме еволюція змісту ОП.

3.4. Результати

У ході аналізу виокремлено низку ЗВО, чії ОП містять елементи, які прямо пов'язують їх із завданнями відбудови та післявоєнного відновлення.

Із 47-ми проаналізованих ОП за спеціальністю «Архітектура та містобудування» лише 12 програм за двома освітніми рівнями (бакалавр та магістр) у 8-ми ЗВО містять елементи, які прямо пов'язані із питаннями відбудови та післявоєнного відновлення:

1. Сумський національний аграрний університет: бакалаврська програма «Архітектура та містобудування».

2. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»: магістерські програми «Архітектура будівель і споруд», «Містобудування».

3. Приватний заклад «Інститут «Харківська школа архітектури»»: бакалаврська та магістерська програми «Архітектура та урбанізм».

4. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова: бакалаврська програма «Архітектура та містобудування».

5. Запорізький національний університет: бакалаврська програма «Архітектура та містобудування», магістерська програма «Містобудування та об'ємно-просторова архітектура».

6. Український державний університет науки і технологій: бакалаврська та магістерська програми «Архітектура та містобудування».

7. Західноукраїнський національний університет: бакалаврська програма «Архітектура та містобудування».

8. Національний університет «Львівська політехніка»: магістерська програма «Архітектура та містобудування».

Інші ОП архітектурного спрямування наявним чином не демонструють відповідності тим викликам, які стоять перед професійною спільнотою сьогодні.

За іншими напрямками освіти з 27-ми доданих до діагностики ОП різних спеціальностей 10 магістерських програм в 6-ти ЗВО пов'язані із тематикою відбудови або містять окремі вибіркові компоненти відповідного спрямування (серед яких лише 5 міждисциплінарних магістерських програм безпосередньо присвячені питанням відбудови і післявоєнного відновлення в широкому значенні цих термінів):

1. Київський національний університет імені Тараса Шевченка: магістерські програми «Урбаністика та регіональний розвиток» (Географія та регіональні студії), магістерські програми «Міське самоврядування», «Постконфліктне врядування», «Публічне управління та адміністрування: інтеграція в ЄС», «Урядування на повноєнних територіях» (Публічне управління та адміністрування).

2. Київський національний університет будівництва і архітектури: магістерська програма «Державне управління повоєнною відбудовою інфраструктури територіальних громад» (Публічне управління та адміністрування).

3. Приватна установа «Університет «Київська школа економіки»: магістерська програма «Урбаністика та повоєнна відбудова» (Менеджмент).

4. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна: магістерська програма «Природокористування, ландшафтне планування та відновлення територій» (Науки про землю)³.

5. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»: магістерська програма «Екоефективне повоєнне відновлення забруднених територій» (Технології захисту навколишнього середовища).

6. Заклад вищої освіти «Український католицький університет»: магістерська програма «Право» (Право)⁴.

4. ВИСНОВКИ

Адаптація освітнього процесу в українських ЗВО за спеціальністю «Архітектура та містобудування» до потреб воєнного та післявоєнного часу справляє враження слабкої і фрагментованої. Окремі точкові згадки у текстах ОП слів «відбудова» чи «відновлення» виглядають радше як маркетинговий хід, ніж як добросовісне намагання відповісти на виклики часу. На загальному фоні можна виділити бакалаврську програму «Архітектура та містобудування» Українського державного університету науки і технологій, яка містить цілу низку фахових компетентностей, релевантних до теми відбудови.

Тим не менш, в більшості ОП такі важливі теми, як, адаптивне проектування та проектування в умовах дефіциту ресурсів, цивільний захист, екологічна безпека та робота з забрудненими внаслідок військових дій територіями, робота зі слідами війни, інклюзія та травма-інформований дизайн, стейкхолдер-менеджмент і залучення, фінансування відбудови та робота з інвесторами, міжкультурна взаємодія та інтеграція ВПО, політика пам'яті та меморіалізація зустрічаються епізодично, або не згадуються.

Серед ОП з інших спеціальностей звертає на себе увагу наявність одразу декількох програм з публічного управління та адміністрування, а також географії та регіональних студій Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що справляє враження системної роботи з впровадження цього питання в освітню діяльність університету. В той же час, в більшості релевантні ОП з не архітектурних спеціальностей є унікальними та вкрай малочисельними.

Список літератури

[1] Єдина державна електронна база з питань освіти / ВСТУП-2025 / Конкурсні пропозиції. URL : <https://vstup.edbo.gov.ua/offers/> (дати звернення: 05.07.2025 – 28.08.2025).

[2] Зведена таблиця відібраних для аналізу університетів. URL: <https://t1p.de/as8y1>

[3] ОСВІТА.UA / Рейтинг українських університетів за показниками Scopus 2025 року. URL : <https://osvita.ua/vnz/rating/94650/> (дата звернення: 30.07.2025).

³ Програма розглядає відновлення в екологічно-ландшафтній та просторово-планувальній площинах природокористування. До розробки ОП були долучені представники Центру гуманітарного розминування ДП «Укроборонсервіс».

⁴ Здобувачі мають можливість обирати вибіркові освітні компоненти, що відповідають сучасним суспільним викликам, зокрема, у сферах повоєнної розбудови України.

Роботу виконано під керівництвом д. держ. упр., проф. Сергія Андреева